

SENARYO ÜZERİNDE DOKTORCULUK OYNAMAK ÜZERİNE...

Ender Bazen

Son zamanlarda moda haline gelen mesleklerden biri senaryo doktorluğu. Bir senaristin çaktırmadan tahammül etmeyi öğrenmesi gereken şeylerden biri de aksıran senaryosunu bir doktora göstermek. İşin doğrusu, bu yeni bir şey değil; birileri doktor olduğunu bilmeden bu işi nicedir yapmaktaydı zaten. Değişen, işin çalışma koşullarının, iş yapma yöntemlerinin giderek oturmaya başlaması ve yararlarının görünür hale gelmesi. Senaryolar kötüleştikçe doktorluğun havası şişinik bir hal alıyor.

Senaryonun nasıl değerlendirilmesi gerektiğini, değerlendirme ölçütlerini ve okuma süreçlerini biliyorsa, bir senarist kendi kendinin doktoru da olabilir ama buradaki espri gözleri senaryo görmeye alışkın bir başkasının deneyimini devreye sokmak. Bir senaryoya nesnel ve dışarıdan bakmayı herkes becerbilseydi veya herkes aynı deneyim birikimine sahip olsaydı, senaryo doktoruna gerek kalmazdı. Senaryo doktorluğunun kalbi metin çözümlemesinde atar. Bu çözümleme senaristin bir hikayeyi anlatma yeteneğini ölçmeyi, dramatize etme tarzını anlamayı gerektirir. Önce sorunlar tespit edilir. Bunun arkasından asıl rol gelir: Anlatıdaki sorun yaratan boşlukların nasıl giderileceği, zayıf duran sahnelerin nasıl güçlendirileceği, karakterlerin söylem, beden dili ve eylemleri arasında ikna edici bir tutarlılığın nasıl sağlanacağı ve sığ çizilmiş karakterlerin nasıl detaylandırılacağı üzerine olan düşüncelerin üretilme aşaması. Aslına bakarsanız, bunların hepsi uzlaşmazlıkların çatışma potansiyelini arttırmaya ve çok katmanlı kılmaya dönük atraksiyonlar. Formül fazlasıyla basit: Ne kadar çok sayıda inandırıcı

engel, o kadar derin dramatik yapı. Engelleri iç ve dış olmak üzere dengeli dağıtmak işin püf noktalarından biri. O engeller ki değerleri çeşitli türlerde çatışma yaratma potansiyellerine bağlı olarak saptanabilir. Bireyin kendisiyle, bir başkasıyla, içinde bulunduğu koşullarla veya mekanla çatışması ne kadar girift örülürse anlatının gücü de o oranda artar. Sahaya bunların hepsini birlikte sürmek de mümkün, ayrı ayrı veya sırayla da. Bu konudaki tercihler anlatının klasik veya modern bir görünüm sergilemesinde de söz sahibidir.

Film türleri bu aşamada bize kılavuzluk eder. Engel ve çatışma üzerine türlerin kendine özgü sunumları, karakteristik dokuları vardır. Yenilikçi söylemler bu sunum ve dokular üzerinde tutarlı dönüşümlerle sağlanır. Auteur kuramın kapısını çalanların yaptığı işlerden biri de budur. Seyirci yabancılık çekmediği bildik bir yolda ilerlerken, karşısına çıkan bilinmedik yol ağzlarında değişken duygulara itilebilmeli ve akıl yürütmesi sekteye uğratılmamalıdır. Unutmadan eklemeliyim, engel ve çatışmada yetersizlikler kadar aşırılıklar da doktorumuzun ilgi alanına girer.

Senaryonun güçlü ve zayıf yanlarının açıklanması her senaryo için yazılması gereken değerlendirme raporunun olmazsa olmazıdır. Ancak daha fazlasını da yapmak mümkündür. Yapım firmasının bir elemanıysanız, yani içeriden biriyseniz veya kontroller sürecinde senaristle bir kafa denkliği yakalanması durumunda senaryonun izlemesi gerektiğini düşündüğünüz alternatif yolları da açıklayabilir, orta mesafeden yönlendirebilirsiniz. Açıklama sürecinde katıldığınız yerleri, uygun ve olumlu bulduğunuz yerlere öncelik verin ki aksini düşündüğünüz yerlerin üzerinde dururken senaristimiz tarafından dikkate alınmanız kolaylaşsın. Senaristin sizinle kurduğu yakınlık sizin senaryo ile kuracağınız yakınlıkla doğru orantılı olmalıdır.

Duymaktan da yanıtlamaktan da haz almadığım sorular, doktorculuk oynarken okuma sürecinin nasıl gerçekleştirileceği üzerine olanlardır. İlk okumanızı baştan sona kadar kesintisiz biçimde gerçekleştirin. Bu adımın zaman kaybı olmadığını bilin. İkinci okumada sahneleri görsel olarak canlandırmanız içindir ve bu adımda metnin görsel karşılığının inşasında yaşanabilecek sorunlar kendini hemen belli eder. Üçüncü okuma sahne

geçişlerini, eylemlerin neden sonuç ilişkilerini, karakter-diyalog uyumunu, ana öykü ile yan öyküler arasındaki dramatik ilişki bağı, karakterlerin ve onların gerçekleştirdiği eylem adımlarının ortaya çıkış zamanlamasını, sahne sürelerinin orantısını ve sahne-sekans-bölüm ilişkilerini görmek amacıyla yapılır. Derinliği düşük bazı senaryolarda ikinci ve üçüncü okumada yaptığımız işlemlerin sayıca az olması nedeniyle bu süreçler tek bir okumada halledilebilir.

Mikro alanlarda çalıştıktan sonra, sıra artık bütüne bakmaya gelir. Net yanıtlar almak için net sorular sormanın zamanıdır. Üretimin çoğunluğunu oluşturan filmler klasik yapılara yaslandığı için onlara yönlendireceğiniz sorular da oldukça klasik yapıdadır. Niteliksizliğin sıradanlıkla imtihanında eğitmenlik yapmanın dayanılmaz iticiliği diye buna denir! Öykü, olay örgüsü, karakter, tema, tür ve mekan üzerinde yoğunlaşan bu tür sorular epeyce fazladır ama öncelikli olanları genellikle bize yeter. Öykü veya konsept ortaya iyi bir film çıkaracak çapta mı? Olay örgüsü kendine özgü ilginçlikler taşıyor mu? Söylem ve eylemler tematik bütünlük açısından bir tutarlılık sergiliyor mu? Açılış sahnesi filmin seyirciyi avucunun içine almasını sağlayacak güce sahip mi? Karakterler ilişkileneceğimiz tarzda çekici, itici, empatik, sempatik yapıda mı? Anlaşmazlıklar çatışma doğuruyor mu? Çatışmalar inandırıcı çözümlere ulaşıyor mu?

Sonra... Senaristimiz bırakın yazsın, değiştirsin, dönüştürsün, eklesin, çıkarsın. Bir sonraki adımda elinize gelen metin o ana kadar yaptıklarınızın karşılık bulup bulmadığını size söyleyecektir.